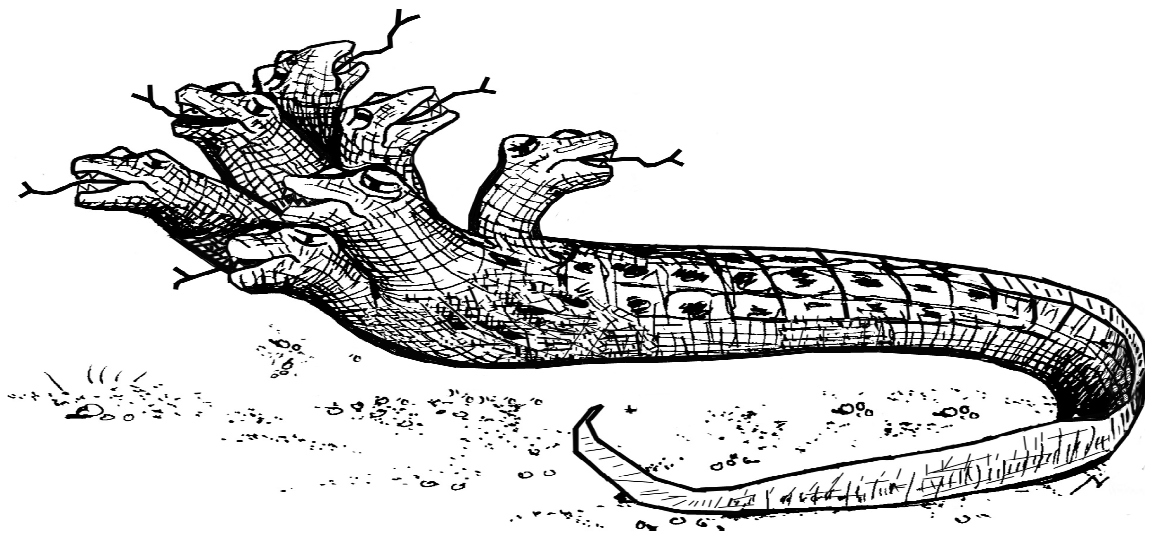

Dinga Xayamanganke a do Xiisa Tananu

Nan giri Saako Banjugu Sunbunu

«Dinga de Khaïmanga et d'autres Histoires de la
Tradition Orale Soninkée»

Racontées par Sacko Banjougou Soubounou

Dinga Xayamanganke a do Xiisa Tananu

Nan giri Saako Banjugu Sunbunu

«Dinga de Khaïmanga et d'autres
Histoires de la Tradition Orale Soninkée»

Racontées par Sacko Banjougou
Soubounou

Langue: Soninké

Type: Livre de Histoire traditionnelle

Dessein: SIL Caméroun

SIL

Kayes, Mali

Titre: «Dinja Xayamanganke a do Xiisa
Tananu» («Dinga de Khaïmanga et d'autres
Histoires de la Tradition Orale Soninkée»)

Première Edition

Auteur: Sacko Banjoukou Sounbounou
de Touroungoumbé, Kingui Diawara,
Mali

L'Association SIL

BP 195

Kayes, Mali

Août 2004

Safandi Yinmu

Roraqe	2
Diŋa Xayamanganke Xiisa	4
Diŋa ni ko xa yi?	4
Diŋa daga Kuru Geden ŋa	4
Diŋa do jinnan kome	5
Diŋa do jinna yaxare	6
Geserun da Diŋa senmandi waatun ŋa	9
Diŋa yeliŋen d'a wulle	10
Diŋa do jinna yaxaren renmu	10
Diŋa da xusun naxati takkindi	12
Diŋa da xusun yaxi	14
Kunbi muurunde	17
Xayamanga renmun do biidan tefundi	18
Laadan kije Siyan ŋa	20
Jaamera Soxona da Xayamanga wutu	24
Fada xooron naxati	25
Daadonke Manga toore	26
Sawannen xibaare	27

Roraqe

Alla ma fo toxo seren da bire be a ga da haqilen sugandi a danja.

Kuudo seren n'i lenki dunan ja du da xunbane kaanataaxaade yi, a nan siri an n'an daarun tu. Ken moxo saanan ya ni, duna xannun muurunden fedden, SIL, ga d'a njanniya na tagadunma, Saako Banjugu Sunbunu, taaxundi. Baawo sooninkara danben d'a naamen tangandaanon ga ni sooninkara naxamalanun ya, a ken n'o maaba ti masalan lamaanu yi bakka tuwaaxu be sawunten g'a maxa sooninkara danja. A ga riini masala ke be kanma ken ni Xayamanga xiisan ya. Fo gabe wa xiisa ke noxon ja, ken su wa jiini kitaabe ke yi. O d'a ja soora ti soora kuudo axa na faamuye kit'a yi. Kitaabe ke w'a koono o da Diya ga ni sere be, a do xibaare be ga jaji Kuru Geden ja. A wa Diya do jinnan komen fin koono, a w'a do jinna yaxaren fin koono, Manga waatun jeri fin w'a yi, Diya yeligen d'a wullen fin w'a kitaabe ke yi, a do jinnan ren xusun xibaaren w'a yi. Kunbi muurunden xibaaren wa yi. Siyan xibaaren xa w'a yi. Faada xooron naxati fin w'a yi, kitaaben na ri jeme ti Daadonke Manga tooren do sawannen fin kanma.

O na tagadunma ke nawaari, nawaarinde be xenpa ga nt'a yi. Sooninkon ti: «Saado sere ga si tuunu, ma an ga fere tuunu, an n'an yinme tu fina.»

Ayiwa a ken d'i yinme tu, na du tuyindi tanan ɗa, na tanan xa tuyindi. Sunbunu ke, an do kuufande!

Xa soro beenu ga da tagadunma ke masalanɗundi ti SIL fedde ɗaamariyen ɗa, kun ni Muusa Dalla Saranbunu, a do Manmodu Sita Saranbunu ya yi Xuusaane Gidimaxa.

Diŋa Xayamanganke Xiisa

Diŋa ni ko xa yi?

Sooninkaaxun joppe Xayamanga ya. Sooninken renmen su ga bogu ke be, a toxon ya ni Hindinke Diŋa, a do Taabunke Diŋa, a do Luttunke Diŋa, a do Maridinke Diŋa, a do Saaminke Diŋa do Saamidugunke Diŋa.

Ken Diŋa, a yan da Hindi gallun kanda kame do siinan ren baane. Geserun ti kame do siinan ren muumu. Na Taabu gallun kanda kame do siinan ren baane, geserun ti kame do siinan ren muumu. Na Xorojo gallun kanda kame do siinan ren baane, geserun ti kame do siinan ren muumu. A da Maaji gallun kanda kame do siinan ren baane, geserun ti kame do siinan ren muumu.

Diŋa daga Kuru Geden ŋa

A ken ya suute a ga Gaalalo, a ga daga Kuru Geden ŋa Dooraaga. A ga riini Kuru Geden ŋa a koota, a ga bakk'a do seedaanon bogu nan daga Kuru Geden ŋa. A do sedaano be ga bog'a koota, a do kame do yuguxasa baane, kame do yaxarinxasa baane, kame do murunta baane, kame do xusun ren baane bogu. A do wullen bogu, a do yelinen bogu. Sedaano ku tinmandaadin na kan ŋa? Ken ni Manga Turujen ya. Geseren ya ni. Ken gesere ya toxon ni

Jalahan Sanpi. O t'a da «Sanpi Xanja Siinanti, Diba Bure, Bugeri Maxa». A faaba ya ni Bugeri, ken Bugeri faaba ya ni Maxa, a janmun ya ni Sanpi. Diŋa do ken ya bog'a koota, nan ri Kuru Geden ŋa Dooraaga.

A ga da ke be ji non ŋa, jinnan komen ya ni. Jinnan kome ke a koota, kame do yinkolla baane w'a yi, kame do torun boto baane w'a yi, kame do yaaxan boto baane w'a yi, kame do raxan karayi baane w'a yi, kame kitte w'a yi, kame ta w'a yi.

A koota kame dome wa taaxunu a wure Kuru Geden ŋa Dooraaga, kame gaayin kacce wa kitten di, a w'a rondini Kuru Geden ŋa sanne do sanne, a w'a bagandini kurumanne do kurumanne. A wa kame ke domen fakka, a d'a wa dagana kaman yaxaren jiginen ŋa, a wa dagana a yilla, a na saage riini.

Diŋa do jinnan kome

Ken koota, Hindinke Diŋa, a do Taabunke Diŋa, a ga ri na salaamun dabari jinnan kome ke yi, a d'a lungu. A saage jaabini jinnan komen da ti, a n'i siinun minindi. A j'a danŋa ni ballaana. A saage tini a n'i siinun minindi. A j'a da ballaana. A ga xoto d'a batte, a t'a danŋa: «An ken ni manni tage fon danbe yi?» A ti i ke ni hadamarenmen ya . A ti: An n'a tu axa hadamarenmu, axa nan misa buru. An n'a tu, i ke ni jinnan komen ya, hadamarenme fet'i ke ya.

O ku tunkanu d'axa tunkanu nta tage moxo, o nta roxoye mulla. I ga n'an wara ke be, an n'a dabarini i liŋun ya, n'a gemundi i waxati.

I ra nta katta n'an siinun minindi. Maxa i tanpindi, maxa i leela. A koota Diŋa d'a fenta fentayi baane. A da kame ke kitten wara kame ke raŋen ŋa, nan wuruge wurugeyi baane, nan lelle lelleyi baane. A kaman yaxaren wa giden di. Jinnan kome ke toxon ya ni Toori Gabaane Senewaali. Kaman yaxare ke toxon ya ni Faarufaaru Gabaane. A kaman yaxare ke bogu giden di, xo fanke saaxa tugunnaane. Daaru sooninkon yan tini «fanke saaxatugunnaane», lenki sooninkon ti «jinnangudungudaane».

Diŋa do jinna yaxare

A ga ri, a da salaamun wara Diŋa do jinna yaxare ŋa. A ti mannin d'i ke komen katu? Alla ba? Ma annabi, ma malaakiya? A koota, Diŋa jaabi nan ti Allahu Taala ke be ga tagandi kan fato ku peri, na jiiŋan fato ku peri taga, na jinnan do malakiyan taga, na hadamarenmen taga, ken tunka, a n kallanŋunta nan yanqa ke jiiŋe yaaxen kanma. Sakkati xa a doronmen na toŋo a ken komen xumen ŋa.

A ti: « Allahu Taala ga tagandi, a ga da duna tattu ku naxati dabari ti sere ke be, a toxon ga ni Mahamadu, a saŋen falle, a wujunun sikki siinen ga ma tinme, kamane ke nta gille jaana ken da, a ra ga

toŋono jiiŋe ke yaaxen kanma, sakkati a doronmen na toŋo an ken komen xume. A ti malakiya sennu be ga Alla maxa, i ga kan fato ku jeri do jiiŋan fato ku jeri xibaaren ŋa, i ya ga wurunu i di, i ya ga gollini i di, malikannu wa ken Alla maxa, i w'a jaagana t'a fonnansiraaxun ŋa nan ti a na jamariyen kin'i ya, i n yaqa jiiŋe ke yaaxen kanma a ga da tage foonu beenu dabari jiiŋe ke yaaxen kanma, fuupun ga ni, taanu filli g'i ya, kittu filli g'i ya, yaaxan boto filli g'i ya, torun boto filli g'i ya, raxan karayi baane g'i ya, i raxan karaye ke gan roxa, xa a ga jamaane karana, I g'a ken Alla kutana, i na kun wutu n'i ro i neenen wure. A ga n'i laayilaha ilallaahi konne kaba, ma a ga n'i subhaananlayi konnen kaba, a n'i toxon katu bakka malayikannun di. A ti: «Jamariyen kaman ga ni allahu ke be, a ma jamariye ja kun malakiyannu da».

A ti a nta toŋono jinna di, a ra g'i ke komen katta, sefe ma ri hadamarenme. A ti kanmun jinnan do jiiŋen jinnan su wa kann'i ya xo Alla d'i kome. Kun ra nta saagono i g'i komen katta. A ti: «An ga ti baani hadamarenme ra nt'an ken komen katta, an da gaare ko. Alla ma fi baane dabari ke duna.»

A ti: I ke Hindinke Diŋa yan d'an komen katu. I ga d'a katu do maana be, i ti a n'i siinun ya minindi, a ti i bara, i xa d'a katu. I d'a musu toroose, n'a musu faliile, n'a musu arijaama, n'a musu kanje, n'a musu xalisi xulle, a n'i da ballana yi. A jaabun ja

nan ti: I kun nta roxoye mulla. Jinnanun ya n'i kun ŋa, i n'i kamanu ya ŋamariyen di. Hadamarenme, o ku ra nta kaawana fo yi duna di, n nan maxa i leela. O ga sikki i kaman yaxaren g'i roxono. Ke ya saabu da i ga d'a katu.

Xa Diŋa ga sefen foorini a d'a ŋi a butten bogu. A da fatangadan ya ŋa n'a kaane katu na falle katu. Jinna ke kaman yaxaren da manni dabari? A da koroten katu kali, na Diŋa gooti. Diŋa xosi finki.

Manga Turunju geseru a do tagadunman renmun ti: «Gelli Wage renme be n'a ŋi an ga na bange, an ga finki, finku ke maxa lagari n'an wuyu ke toxo ŋerunu sikki ya, an da Maama Diŋa xaye.» A da koroten katu kali, na Diŋa gooti, Diŋa lungu. O ku ti: «Wagallenme be na ŋa an ga na bange duna, an bangaye ke ŋerunu ku sikki ga ma dangi, an ga na lungu, lunguye ke xa ga ma lagari, an da Maama Diŋa xaye.» A da koroten katu kali, a da Maama Diŋa gooti. A koota Diŋa muumu. O ti «Wage renme be ga na muumu, ŋerunu ku sikki ga ma tinme, an da Maama Diŋa xaye.» A da koroten katu kali, na Diŋa gooti, a koota Diŋa muruxu. O ti: «Gelli Diŋa renme be ga na muruxu n'an wuyun toxo ŋerunu sikki, muruxuye ke ga ma lagari, an da Maama Diŋa xaye.» Ken koota, Manga Turunjun xosi ŋ'o maxa naxato, Kuru Geden ŋa Dooraaga.

An ga da mugu i ga ti Manga Turunju, i na do geserun ya. Manga Turunjun na naxato yi a koota Dooraaga.

Geserun da Diŋa senmandi waatun ŋa

Geseru ku naxati tigit'i kankanbaaron ŋa, i da waawan dabari, i d'a sege, i d'a yanqa. I ti: «Hindinke Diŋa, a do Taabunke Diŋa, a do Luttunke Diŋa, a do Majinke Diŋa, a do Saamidugunke Diŋa, a do Xorojonke Diŋa. Diŋa ke be ga da Hindin gallun kanda, kame do siinanlen baane, a ga da Xorojo gallun kanda, kame do siinanlen baane. Maama Diŋa, yaali an ken mungu Manga waatu ku ŋeri yi ya ba? Waatu ku be gan fasu Wagallenmen danja hanju na baane xatti. A nta Wage renme fatana kalla, xa a wa Wage renme fatana monmo.» I ti: «Yaala an mungu Manga waatu ku ŋeri yi ya ba? Waatu ku ŋeri be gan fasu Wagallenmen da setu si baane xa yi. A nta Wage renme kumana kalla, xa a w'a kumana fiira momono».

A koota i da Diŋa seese, i d'a kija waatun ŋeri ya. I d'i kittun deebi waatu ku jin ŋa, i d'a suusa a yaaxon ŋa, yaaxo ku na wallaana diinanta walli fana. I d'i kittun deebi waatu n jin ŋa, i d'i suusa torun ŋa. Diŋa torun na mukkaana diina mukki fanan ŋa. I d'i kittun deebi waatuku jin ŋa, i d'a suusa taanun ŋa, taanu ku na saabudun sikkaana diina sikki fanan ŋa.

I d'i kittun deebi waatun jin ŋa, a d'a suruba, neenen
ŋa safaana diina sefe fanan ŋa.

Diŋa yelinen d'a wulle

A koota Maama Diŋa, a sinme do sikkaran ŋa. A
da sikkaaran wasa. Ke be ga sikkara ke noxo, a
koota, sooninka xoore saxanjinme ya ni. A da
saxanjinmen bagandi, a d'a wara doŋan kanma. A ga
xiribe yeliŋe ke yi, yelinen d'i soomon kini kanmun
ŋa, kanmun toxo jiidundireene. A saage xiribene
yeleŋe ke yi, a d'i soomon kini kanmun ŋa, kanmun
jiiburufuuse. A saage xiribene yelinen ŋa, a d'i
soomon kini niŋe, niŋen da sokki burun fuusa.

Ken koota wullen wa do Diŋa batte, wulle ke
toxon ya ni Dundunduxutiine. A ga xiribe wulle ke yi,
wulle ke ga bifi niŋen ŋa nan xaaru, niŋen
xollakiriboowe. Jinna ke kanman yaxare be ga da
Diŋa gooti, niŋan kirun d'a ken raga saran sigo ŋeri.

Diŋa do jinna yaxaren renmu

Ken koota, ren yaxaru naxati wa jinna yaxare ke
maxa gide ke noxon ŋa Dooraaga. I ga dalla taaxen
di, i jaabi nan ti: «Ah wurugayi xan baane yan bogu
Kuru Geden ŋa. o ma komo yaxaren xa wa no. O ma
daga ken du xuranden ŋa, a dagaye do saasa naxa,
wucun laato, sannun laato, dinmon laato, ken bire o
nta telle o ma fi tu?» I xusu naxati d'i kittun barati

me kaane. Wuru sigi, wuru sigi, ma i ga riini Kuru Geden ŋa Dooraaga.

A koota i d'a ŋi Hindinke Diŋa, a d'i bajanlenmon wa Kuru Geden raqen ŋa Dooraaga. I da salaamun dabari. Komo yaxare ke w'a yi n'i kittun filli faraaxu i raqen ŋa.

Xusu ku naxati, i ti: «Anhan! Man d'o ku ma toni a ga m'a kanbu?» A ti: «Ke hadamaren setaane ya ni.» I teŋe Hindinke Diŋa yi, i ti: «O w'a muurunu an maxa, an na duruxoto an n'o ma bagandi jiijan kiru ku do me naxa. An yaaxe nt'a yi, konpe, jabaren w'a yi, a jabaren tooranten ni. Ken ya saabu da, hadamarenmen ga bakka nan ri fankaran kati sellan ŋa. Sakkati jiijan kirun do me naxa. Ken biten d'a jabare, xenpa nt'a yi. Wucun laato. An n'o saaxa bagandi jiijan kirun do me naxa. O xusu naxati o wa ŋaana an da futtan yaqu.» Maama Diŋa ti «La!» A ti: «Lallala.» Manga Turuŋu ku naxati ti: «Hindinke Diŋa.» A ti: «N naamu.» I ti: «Hadamarenmen balla digaamen ŋa ya, digaame ke be a ga facari, an ga d'a wure tu. Xa digan muumen ga na kon'an danŋa, a nta balla an ga m'a wure tu. Xusu ku naxati be ga ti an n'i ma bagandi jiijan kirun do me naxa, i xusu naxati saaxe faabe, i w'a ŋaana an da futtan yaqu yi ti i nan takk'an danŋa ti wagandigaame yi.» Diŋa sefe do xusu ku naxati, a ti i nan sefe ti wagandigaame, digaame be ga nta gilli.

Dinja da xusun naxati takkindi

Xusun naxati ti: I wa takkini ti wagandigaamen
ɗa xo boli bite gan kasafu, an ga na sadaxan
doronman r'a noxo, an ga daga taaxu konpon
kaanen di, konpen na bite ya, boli noxon na bite ya.
An ga nt'a noxo ke du xurana. I na takk'an da ti
wagandigaamen ɗa, xo boli bite. Maama Dinja ti
«La!» A ti «Lallala!» A ti: «Wagandigaamen nan
xas'a yi ti kame do siinanlen baane. Baawo boli ni
bite ya, konpe ni bite ya. Xa gell'an ga ma fes'a yi
konpen noxo, an ga n'a kara, an w'a d'i noxon su du
xurana.» A ti: «Sefe ya ni, sere ra g'a koono d'i
haajun ɗa. Haaju ke ga na siro an ra ga bakka.» I ti:
I wa takkini a da ti wagandigaamen ɗa xo harin
fitaqe a ga na kut'an maxa gunne saaxasoronbe, an
ra ga ntax'an faajun sirono an ga ma ri kaanun ɗa.
Maama Dinja ti: «Wagandigaamen nan xasa a xa yi ti
kame do siinan ren baane. Baawo farin fitaqa ga na
kut'an maxa gunne, an ga na gada yinmun wasa n'i
ɗa kacci yaaxa baane, an ra wa farin fitaqa
gengerene an ga riini kaanun ɗa.» A ti: Sere w'a xa
koono d'i haajun ɗa. Haaju ke ga na siro an ga
bakk'a xa yi.» I ti i wa takkini a da ti wagandigaamen
ɗa. A ti: «Wagandigaamen na xo manni?» I ti:
«Wagandigaamen wa xo dollen ga na ro yiran xullen
ɗa, an ga n'a wanqi a ga nta bakka a yi.» Maama
Dinja ti: «La!» A ti: «Wagandigaamen nan xasa a xa
yi ti kame do siinan ren baane. Baawo dollen ga na

ro yiran xullen ŋa, an ga n'a waqi a ga kori bakka a yi, an ga n'a ro gara maanon ŋa, a su wa finana. A ti a xa ni sefe ya, sere g'a xa koono d'i haajun ŋa, haju ke ga na siro an ra ga bakka a yi.»

Xusu ku naxati ti Maama Diŋa: «An na wagandigaamen k'o da, o na takk'an da ti wagandigaame, ke be ga nta gilli.» A ti: «O ku hadamarenmu maxa, fo wo fo ga na joxi jiiŋe ke yaaxen kanma, an ra w'a kanmaraxoorono. Xa ga nta jin ga na joxi, a ra nta kanmaraxoorene. Gell'axa kun jinnanu maxa jin ga na joxi a ra ga kanmaraxoorene?» I ti: «A ra nta kanmaraxoorene.» A ti: «Wagandigaamen wa xo ji joxinte».

A ti: I na wagandigaamen fillanden ko axa da. A wa xo duna fo wo fo ga na mex'o ku hadamarenmu maxa, ji g'a wanqini. Xa ji ga na mexe, fo wo fo su ra nt'a wanqini. Gell'a g'a ji i kun jinnanu maxa jin ga na mexe a ra ga wanqini? I ti: «La!» A ti: «Ayiwa axa na takkin da ti wagandigaame yi xo ji joxinten do ji mexente.» Xusu ku naxati takki ti wagandigaame yi kamane Manga Diŋa danŋa a koota, xo ji joxinten do ji mexente.

Maama Diŋa sefe ti manni yi a koota? A sefe ti yeliŋe ke yi, yeliŋe ke d'i soomon kini kanmun ŋa, a jiidundire. A sefe ti yeliŋen ŋa, a da soomon kini kanmun ŋa, a jiiburufuuse. A sefe ti yeliŋen ŋa a koota, a d'i soomon koyi jiiŋe ke yi, jiiŋen da sokki xayen fuusa. A koota a sefe ti wulle ke yi, wullen bifi,

nan xaaru. Niinen xollakiriboowe. A da kaman yaxare ke goxi n'a wara dojan kanma. Xusu ku naxati saaxe faabe, i xa maxa na ganjalla Wage yi. I ma na waga lanpunto yi, kankomonnen ma kun wagu katu. A koota i xusu naxati i ga takk'a da ti wagandigaame be, i da digaame ke bagandi ti i yaaxe yi.

Dinja da xusun yaxi

Xusu ku naxati, i sooman ya ni Jangana Boori. A da Jangana Boori futtun katu, futu ku na futtu sironte yi.

A jiidi ti ko baane? Sirin Fana Xiine Banmaasi. A garankan janmu, o t'a da «Xoroxosi». Iyo tunkanlen janmu ke gaben ni. A bangaye siina jeru, Xayamanga renmun kafi me, i d'a xa taaxundi, n'a tirindi wagandigaame yi. Ken Wage ti wagansefen nan xas'i ke yi ti kame a do siinanlen muumu. A koota, i da koosin wutu, na sagalanmen gangen wutu, na xolanlenmen wutu n'i kin'a yi, na gina dunben kin'a yi. A na Wagollenmun da laadan kanqillaana. A ga n'o saga, a garankanmaanu ku, o na ti i da «Xoroxoosi». A ga n'o saga, a tunkanlenmaanu ku, o na ti i da «Tunkara». A koota janmu ke gaben bogu no, xa a su ra nta konini.

Ken dangi falle, i da Xatanaboori xa futtun katu. A xa futtun na futtu sironto yi. A xa jiidi ti Sirinfilla Xiine Suxuna, a xa bangaye siina jerun ga tinme, i

d'a xa taaxundi Kunbi Ma Bara Xooro, n'a xa tirindi wagandigaamen ŋa. A xa ti wagansefen nan xas'i ke yi ti kame a do siinanlen baane. I d'i xa faayi a koota, na koosin wutu n'a kini fo yi, na sagalanmen gangen kin'a yi, na ginanlen dunben kin'a yi, i d'a xa ŋa laadan kanqillaana. Yogoni d'a kuupi ti garankanjanmun ŋa, o ti i da «Suxuna Jatakoru». Ku beenu ga toxo Tunka Renme, o ti i da «Suxuna Manga Renme». Janmu gabe bogu non xa yi, xa a su ra nta konini.

Xatanaboori xa yaaxidon ya ni Siŋandunbu Xuso, a d'a xa futtun katu, futtun ŋa futtu sironto, a xa jiidi ti Maama Saxajiginme Baraaji. O d'a xa kuupi, nan t'a da «Saaxega Baraaji». A xa ga bange, i d'a xa taaxundi Kunbi Ma Bara Xooro, i d'a xa tirindi wagandigaame yi, a xa ti wagansefen nan xas'i ke yi ti kame do siinanlen baane. Xa ken Wage ga bangene koota be, a do taagumansun ri. A ga riini, xatti xayen ya n'a teyen ŋa, xatti malacen ŋa a noogen ŋa. A ga da xatti xaye ke tifi, a bogu a ŋa tiga xaye. A ga da xatti malace ke tifi, a bogu a ŋa soxo fo tanan ŋa. Xa ken fe, a do taagumansu beenu ga ri, a teye ke kitte a koota, bunan do mexen ya n'a yi, a nooge ke kitte a koota, yillen gundon ya n'a yi. A do ku yan ware jiipen ŋa. I ga d'a xa tirindi wagandigaamen ŋa, a ti wagandigaamen yan xas'i ke yi ti kame a do siinanlen baane. A xa garankan janmu, o da kuupi ti «Sunbunu Wasamaxa», nan ti «Saaxega Baraaji».

Non dangi falle, Siɗandunbu Xuso, a xa yaaxidon ya ni Xusu Kaajan Kaaja, i d'a xa futtun katu, futtun na futtu sironto. A yan jiidi ti Jaabe Siise. Toroosen Banna Jaabe, Faliilen Banna Jaabe, Xaalisin Banna Jaabe, Kannen Banna Jaabe, Soron Banna ni Jaabe Siise ya. A wuyun ga kije siino ɗeri ya, i d'a xa tirindi wagandigaamen ɗa. A baane yan kite Dinja renmu ku yi, a ga ti i ke yan xasa wagandigaamen ɗa ti kame a do siinanlen baane.

A koota, Xayamanga renmun da me yaaxon faayi, i toxo gundana. Maxansefenden gabo. I tere na me sagata. I ti: «Jaabe da digaame ko ke yi, Dinja renmu ku sikki be ga ni soomanun ɗa, i m'a ko de. Xa taagumanse be ga koni, a n xawa a ɗiini ke Jaabe ya yi. Baawo a ken d'a kita i haqilen ɗa nan ti i ke n xasa wagandigaamen ɗa kame a do siinanlen baane. Ken bire xa r'o na Jaabe tirindi.» I saage Jaabe xilli n'a tirindi. I ti: «Jaabe!» A ti: «N naamu!» I ti: «An ti an nan xasa wagandigaamen ɗa kame do siinanlen baane?» A ti: «Toɗu.» «Ayiwa,» i ti: «ken maana?» A ti: «O ga taaxura be, o taaxura feti yere. O gan xawa taaxura be, o ma non kita.» I ti: «Jaabe Siise!» A ti: «N naamu!» I ti: «O nan xawa taaxunu minna yi?» A ti: «O nan xawa taaxunu Kunbi ya yi.» I ti: «An wa Kunbi noqu tu ba?» A ti i nta Kunbi noqu tu, xa muuru ya na kita noqu tu. Xa i tuwaaxun w'a di nan ti karadigijanban wa Kunbi, tuunen wa Kunbi, xalihaanen xa wa Kunbi. I tuwaaxun w'a di,

laxaburen wa Kunbi. Ken bire, «O gilli ya, o na Kunbi taaxuran muuru. O siro ran na non ya.» I ti: «Axa da kamane Manga gujan kini Jaabe yi, a ya fo ni. A ya ni Xayamangamaranda. Axa n'a labon kin'a yi.» A koota, labo ke toxon ya ni «faxala». Wage renme be ga n'a ji toorini, ken faxala yan kinini an ŋa. I da labon wutu n'a kini Jaabe Siise yi.

Kunbi muurunde

I da kootan kutu na Kunbi taaxen muuru. I ga joppe na ke be wari, xalihaanen ya ni. A ti i ke nta Kunbi taaxuran tu. Xa i ra w'axa kijana tage fo yi, a tunka ni Alla yi ken na Kunbi koy'axa yi. Gell'a ga ma Kunbi koy'axa yi, a na katu fo koyini axa yi ken ga Kunbi koyini axa yi. I ti: «O ku na siinun ya, an ken kanpini ya. O dagana doome kan moxo?» A ti: Axa n'i batta ya. I nta laatono jiipe ke yi, i nt'axa toqo. Axa n'i faayi dagana. Axa n'a tu i ga na yanqa noqu be, axa wa karadigijanban jiini non ŋa, a wuyun wa tankabe a do siino kabi ya. Axa ga n'a tirindi Kunbi ga noqu be, a w'a koono axa da.

I da xalihaanen batu ma i ga riini karadigijanban ŋa, i ga da salaamun ŋa karadigijanban ŋa, i bogu ti moxon ŋa a da. A ti: Baasi fe, axa ga Kunbi ya muurunu, i ra wa Kunbi koyini axa yi. Xa de! Dullen ya n'i ke yi. Axa yaaxe nt'a yi i saareye do saasa naxa tankabe a do siino kabi, i fate ke faayi yinte yinme nt'a yi, i ra ntaxa dagana fo muuru dulle

sababu da. Axa na fo kin'i ya, i ga fo be yigana. I ti: «O na manni kin'an ɗa?» A ti: I ke ga ke be mulla, axa na sillen yeeru tanmi buttun d'i sondomu kin'i ya. I ti ken seye nt'i di. Fayida i d'a ɗaaga ma i ga riini sigi sillen yeere yi siine su. I da sillen yeere ke kari, i d'a butten kin'a yi, n'a sondomen kin'a yi. Karadigijanban d'a yiga ma a ga fakka, a yonkin ri.

A ti i n'i batu. A beere, i d'a batten batu ma i ga riini tuuna yugu xasen ɗa. I da salaamun war'a xa yi, nan dantax'a da. A xa ti baasi fe, xa i ke yinme nta Kunbi noqu tu, ga nta Wagadu laxaburen wo, i n'axa kɗi'a yi.

A ware i kaane ma a g'i kɗana laxaburen ɗa. Laxaburen xa ware i kaane ma a g'i kɗana Kunbi ya.

Xayamanga renmun do biidan tefundi

Ken koota biidan wa Kunbi, yinkollo ɗeri ya na biida ke yi, a wa geden noxon ɗa. A ga n'a ɗi i yinkolla fanan bagandini a wa xo yinbinxoro dunbe, yinkolla fillandi a xa wa xo kiyen finna bogunten ga moxo be, yinkolla sikkandin wa finana xo garangini maapo, yinkolla naxatande, ken xa wa xo dollen moxo, yinkolla karagande, ken faanunxene ya xo luuluyi, yinmu ku lagare, ken yan xurana xo heeturon moxo. Xa ken yinme ga na bogu, a w'a ɗiini tafunde be ga a do tage foonun naxa ken waxatin yan kɗe. I ri, ma i ga riini sig'a yi.

I ti biidan da: I ri ya i lasamanton ya ni, i w'a mulla nan taaxu Kunbi ya, Kunbi kaman xa n'an ya. I faaba ni Kunbi, a ga ni Diŋa yi, Diŋa faaba ya ni Bundu, Bundu faaba ya ni Bundu Tamananke. Ken bire a ya d'i nan tafundi. I xa w'a mulla nan ri taaxu i taaxura xasen ŋa. I xa ra nta Kunbi taaxen kitta du da abada, ma a ken ya ga na kati na Kunbi ja i da fo yi. A ti: Baasi fe, i na laayidun kini me yi. Gell'axa ga na duŋe i laayidu xannen ŋa, siine su g'a di i ke birene hadamarenmen ya, i n'i musunu hadama ya, xa yugo fe. I birene yaxaren ya. Sefe defondaade, i lagari tafundini xusu baane ya kanma. Xayamanga renmen su na kafu me yi, baane su maxanyetunte. I n'i faayi ke be gan faranfara Xayamanga renmen su yi. I na Manga Turuŋun wara xuso ke kaane, i d'a na daga Kunbi geden ŋa. Ken w'a jiini biida ke xa butu, ma Kunbi gede ke ga toxo kuusunbene. I nda liixi, laxaburu ku wa sikki, kun ga ni Manga geseru. Xuso ke na tere ma a ga ri Kunbi geden raŋen ŋa. A na taaxu i korondonsin kanma. Biida ke wa yinkollo ku su bagandini baane baane, ma a ga ri jerunden ŋa. A nda jerunde ke bagandi, a wa xuso ke wuttu, n'i yinmen d'a wutu kanmun ŋa, a nta toŋo sere da sanko yi Kunbi. A d'a wa yanqana geden ŋa. A wa saagene i yinmen bagandini na xuso ke koyi Kunbi su yi, a d'a na saage yanqana. A ga na ken ja ta sikkanden ŋa a ga yanqa, xuso ke ntaxa bakka. Xa a ga ma ken ja xuso be yi, xuso ke nda toxo taaxunu,

an n'a tu ti ken feti halaale. A koota Jaabe Siise do biidan tefundi ke ya kanma. Xayamanga su ya laayidu xanne ni.

Laadan kije Siyan ɗa

I toxo taaxen di Kunbi Ma Bara Xooro, i w'a yi na laada ke dabari, ma a ga riini Siyan Yaatabere yi, Siyan Xeerente. Baawo a koota, ku beenu ga joppe na Xayamanga yitten soppi, n'a bullun rondi do me yi, kun ni Manga Jaani, Manga Xonma, Manga Berte, Manga Tanja, Manga Siise, Manga Saaxo, Manga Juwaara, i ti Manga Tuure. I ti Manga ni Siise yi. Ku yan kafi na Xayamanga yitten kutu doome, n'a bullun rondi. Gesere taqe ga nt'a di, naxamala tana taqe ga nt'a di.

A koota, laada ke ri Siyan Yaatabere yi, ma a ga sopp'a yi. Gell'i ga maxansefenden ɗa nan ti Siyan me xusu faranfare nt'a koota, ma i ga riini taaxu na xirinden dabari, a su raqen nan gem'a di nan ti Siyan ya ni xusun su kanma faranfaroyen ɗa. A koota Maamedi Sefeduxote, a ya tanma na Siyan ɗa. A neega renmen ya ni, a taaxunu a ya da.

I toxo taaxen ɗa Xayamanga, ma Manga renmun ga da koota be ko, a ga kijeene. I d'a maxanyetu na wuyanyaaxon dabari ma fajirin sallen ga xiriini. Selingen ga sefe, Manga Turuɗun giri sigi. I toxo Siyan Yaatabere kanma i g'a jakkini. A d'i korondonsin wutu, a ware i kaane. I toxo dagana ma

i riini geden raqen ŋa Kunbi. I ga liixi geden ŋa, i kun sigi. I do waawan wa me yi. Siyan ken ri, ma a ga riini sigi geden xannen ŋa, na korondonmen taaxundi nan taax'a kanma. Gelli bitannen g'a di, ma fon du ga xurana, a ga taaxunu. Geserun ga na non faayi, i yaaxen w'a yi taaxunu, ma arabun kara waxatin ga kipeene. I yaaxen w'a yi biidan ma sefe, geden ma kuusunbe. I sefe Siyan da. A ti a ga nd'a ŋi xaaxantaaxu ga ni, i ma ŋi kipene gede ke xannen ŋa. Xa i ri, baabe su g'a ŋaana moxo be, i d'a ŋa ken moxo ya. I wa korondonsin kanma, biidan ma bogu. I ma a manqanje mugu. I na manni ŋaana? A xa, sikka nt'i ke di nan ti mexe w'i di. Xibaare be ga geden ŋa i nta ken tu.

Turunun toxo tentenme, i ga fi du xuranden ŋa, ma i ga riini geden xannen ŋa. I d'a ŋi biida ke yinkollan wa saqa, kaafanŋanan wa saqa a tatten ŋa, tefu ta tayen wa saqa a tatten ŋa, xaaŋisin doronman wa saqa kaafanŋana ke kanma. I ti: «Siya!» A ti: «N naamu!» I ti: «Fo nt'an ŋa. Biidan yinkollan ya faayi saqa, o nt'a tu sere be ga d'a kari. Biida ke yinkollan kutira, a da digaamu ko, i ma kite nan faami. A ti: «Xayamanga, siino ŋeri, siina kendentu ŋeri, dinmanu ŋeri, dinma kendentu ŋeri, haqatinu ŋeri, haqati kendentu ŋeri, sannu ŋeri, sanni kendentu ŋeri.» Biidan yinmen kuti ke ya kanma. Sefe ke yillen maxa kare. Xa haqilun d'a tinmandi.

I ware Siyan Yaatabere kaane, nan ri Daadonke Manga sagata Seega Ma Sello. A ya na tunkan yugaaxun ɗa a koota. I dantaxi Daadonke Manga da. I t'a danɗa: «O daga, xa o d'a ɗi fo da biidan kita. Yogo da biidan yinmen kutu.» Xayamanga su ware me di, i da killen wutu na non fanfa. I daga ma i ga riini na biidan yinkollan ɗi, na kaafanɗana ɗi, na tefu ta teyen ɗi, na xalisindoronman ɗi kaafanɗanan kanma. I da biida ke yinkollan do yokku ku wutu, i d'i ri. I ri i kini Daadonke Manga yi Kunbi Ma Bara Xooro. Daadonke Manga da gangon gangu. A koota i da taballen katu, Xayamanga su da me ɗi.

Daadonke Manga ti: Aahan kon da biidan kari? I be ga da biida ke keri, o wa ke do ke ɗaan'an danɗa, baawo o d'a tu yugu siren ya ni a kaman ɗa. Fo na santi doore a na ti i ke ya ni. I na ti: An ga da kari ti labo be, a w'an maxa ba? A ga nt'a maxa ken sigira, a na ti a wa kan di. A na wuru dagana a wutu, a na ri. I na kaafa ke ɗanan wutu n'a kin'a yi. Yogo xallen na kori roono, yogo xallen na ro xa a nt'a fakka. I da kiyen muuman ɗa kundun ɗa, ma fi falle i ti: «Axa nta Maamedi Sefeduxote fi tuunu, baawo a ken ma wari batu ke di, a xa ya tanman na Siyan ɗa, o m'a wari, axa da faare den'a xa yi.»

A koota Maamedi Sefeduxote ma ni Jaamera Soxona ya. I da faaren war'a yi, a ri. A ga riini, a d'i yokku ku ri. A ga ri a ga kuupindi, i ti: «Yogo yan da biidan kari, a kaman tefu kiren faayi, a

labunŋanan faayi, a xalisindoronman faayi, o ga n'a kaman tu, o wa ke do ke jaana a danŋa.» A d'i tan ro tefun di a gem'a yi. A da doronman ro i kitte a gem'a yi. A da kaafanŋanan ro a di a gem'a di. I ti: «Maamed i Sefeduxote yan da biidan kari, saasa ke, Alla ga n'o toxo, o nta Maamed i toqo. Baawo a da Xayamanga bonondi.»

I da yinme fag'a di. A koota sinlen yaxare w'a maxa, a wuyun wa xaaxu segi, a ma ji joxi. Si su nta Xayamanga an ra ga si ke faraxatta n'a kita, a ga ma na a neega sin baane yi. Maamed i da si ke kit'i maxa na xirixen r'a yi nan setu.

Xayamanga d'a fanfa. A nda daga ma a ga laato, a na sigi na Xayamanga renmun terinka ma i g'a ja xo i wa liixini a yi, a na bog'i wure. Neege ke n'a xata ma a ga d'i kitten sax'a kanma, a na ti: «Maamed i, daga. Si su nt'an si ke kitta wuruta di, ma a ga nt'in si ke ya, a yan d'a saara. Xa in ke nt'an ragana in g'an kinni xonnon ŋa.» Maamed i na fo kaf'i tan ŋa, ma Xayamanga renmun ga tanpini, i saage riini.

Daadonke Manga t'i danŋa: «Baasi nt'a yi. Maamed i da ke golle dabari, xa keeta a da yere wara, o n'a faayi o ga feera be kitta.»

Jaamera Soxona da Xayamanga wutu

Alla d'a ja biida ke langanden ga da siino peri be ko, siino ku peri noxo, kanmen ga n'a fina Xayamanga, fanken yan riini. Ji nta tollini non ja.

Jaamera Soxona, Faara Sooge, Faara Miiɓe, Faara Mindixe, Ginjanme Giire, Saano Kabi Wage Jaamera Fade, Saani Xooro Kabi Wage, Jaamera Fade, Xoobo Kabi Wage, Xoobon Funsu Kabi Wage, Jaamera Fade. I kafumanten wa xo tannaxate a do naxato, naxaton n'i kuma, Jaaguraaga Tanbankoli Bansinnagume. A ji Fada xooro ku naxati ya di. Xayamanga renmun kafi me yi, a ri sigi. A ti: «Daadonke Manga!» A ti: «N naamu!» A ti: An do Xayamanga renmu, i ke Maamedi ya ni Alla baane, Maamedi baane. Ren bononten ya ni! A neega renmen ya ni Siyan ja, a n liɗ'a da, a tanman w'a di. O su tefundi xannen ya ni ke, Alla kiiti Maamedi da ke dabari. Xa biida ke langande be ga koni, siino ku peri, i ke wa sikki ti Xayamanga naxafan ja, jaaxamen do yaraxate. Ken wage yan sigi ti Xayamanga naxafan ja jaxamen do yaraxaten do suxubanfo, ti i na Maamedi yonkin tox'i da. I da Maamedi Sefeduxote yonkin toxo saaxen da. A Ma ni bannan ya.

Ken bire haadamarenmu, an ga d'a mugu ti sooninkaaxu, an gan xawa n'an naxanen siiti do ke be ken ni jopperan ya, an na ken tu. Ken bire i toxo tefunde ke noxon di taaxen ja.

Fada xooron naxati

In ga da sefen wara Jaamera Soxona ke be yi, a koota o toxo taaxen di. Manga renmun faqe, laayidu ke be g'o naxa, ken ni kaarisa an ken sigiran ni ke ya, a wa xo o ga taaxura ke be yi lenki. An ga na ri kafo su yi a yinmanken g'i dura. Xayamanga haqilun ga joppe wullini, o ga da fo be ni beere. I do ke ga dagana kille yi.

O na ti kun ni manni? Fada xooron naxati. Fado ku yinmanken ni ko baane? Fuguccu, a do Fagacca Juru Fallanaani, Fallan Kacci Warante. O ti kame ni Silla, xa Dunbe Maxandunbe renme Sillan fe, Fooro Maxan Namante. A xa bogu Maama Diŋa ya. I xosi ti «Diŋa Silla». A taaxu tunbu dumun ŋa Jaayisiga. Ken koota, kame do si gumu baane w'a maxa, kame do taamaxi baane w'a maxa. Xa a ŋi kurini ko da? Daadonke Manga ya ni. A wa Sega Ma Sello Diŋa ren banna Jaabe xooni. Fado ku fillandin ŋa kan baane? I fillanden ya ŋa Ibrahima renme Jaamera Soxona Faarasoogen do Faaramuuna, a do Faaramindiixe, Gijanme Giire Kame, Saano Kabi Wage, Jaamera Fade, Saani Xooro Kabi Wage, Jaamera Fade. Xoobo Kabi Wage, Xoobon Funcu Kabi Wagen Jaamera Fade. I kafumante tannaxate do naxato, xa naxato n'i kuma. Jaaguraaga Tanbankoli Bancin Naagume. A ma ni Bancin ya. A koota, Fado ku i fillandin ni ken Wage ya?

Fado ku sikkandin ja kan Wage? Fadon sikkandin jan ya ja Saato renme Gumaane Fade. Kame si gumen yan j'a xa maxa, kame tamexe w'a maxa. A xa ji kurini ko da? Kamane Manga ya ni Sello. A koota, ken Wage xa sebetinten wa Xayamanga. A ya ni Fadon sikkandi. Konponrage be ga booxe bakka a yi, ken ja gesere. O d'a kuupi nan t'a da «Muucu Yaaresi». An ga n'a ji gumaanenun mundunu an n'i mundunu Nara banjen ya.

Fadon naxatanden ja kan baane? Maxan Tangan Dafen renme Baadenba Mara ya ni. Kame si gume j'a maxa, a xa ji kurini kamane Manga ya da Sello.

Daadonke Manga toore

Koota ri Wagadu o ga taaxen noxo, mexen binne kaafan ri Xayamanga renmun ja i d'a kini Daadonke Manga yi Sega Ma Sello. A koota, a d'a koyi Manga renmun ja, sinmaano a do sinmaanon sinmaano kandanto a do kandanton kandanto. I xa d'a wutu, n'a kini Manga Turun ja. Geseru ku ti: «An kini kan Wage?» I ti: «An kini Abrama renme Jaamera Soxona yi. Baawo tunke be ga ni, du maxantunke ya ni. Fonnansiren ya ni Waga kaarinte kaarinte xa ya ni.» A koota, a yan faranfara Xayamanga renmun su ya. A nta kannu, a nta jootini. A ga n'a ji an jon sefe safana, a nt'a safana an falle abada, an taaxunten ya ga fe. A nd'a ji an tonu koono, ma a ga n'a ji an gaaren koono, a nt'a koono abada n'a ji

axa yaaxon taaxunton ya ga nta me yi. A n'an tonju ke ko, ma an butte ga mure. A na gaarante ke gaaren ko ma ji ga wur'a wure. A koota i ti i na mexen binner kaafan kini ken Wage yi. I d'a wutu i d'a kini Jaamera Soxona yi.

Ken dangi falle kiren kaafan ri i d'a xa koyi Manga renmun ŋa. I ti an kini Jaamera Soxona yi.

Ken xa falle jaxawallen kaafan ri i d'a xa koyi Manga renmun ŋa. I ti an kini Jaamera Soxona yi. Ken falle mannin ri? Jiba gondaraanen ri Xayamanga, i d'a xa koyi Manga renmun ŋa. I ti: «An kini Abrama renme Jaamera Soxona. Baawo tunka senne, tunka kaarinte ya ni.» I d'a kini xuson do i konbon kinna Birama Fade yi.

Ken dangi falle jiba xurungun binner ri, i ti a xa nan kini Jaamera Soxona yi. Sefe dofonde xuson do i konbon ri, i d'a tumsi Daadonke Manga yi, Sega Ma Sello. I ti a n'a kini Wage yi. A koota a ga da Manga Turunun kafu me yi, i ti a xa kini Abrama renme Jaamera Soxona ya yi.

A dangi falle kanje kaafan ri Xayamanga i ti a xan kini Abrama renme Jaamera Fade.

Sawannen xibaare

Ken falle sawannen ri. Sawanne ke yogo ni ti sawannen ta xannen ya ni, yogo ni ti a safanten ya na sawannen korobincen kanma, nan ti Tanbeqe, Baapanxe, Baapantabajanxe, Wakkanne Saaxo

Gurudanmera, Xara Siri Walla. I ti Wakkanne saare Madiga, a xooro Madiga, a da xaron kutu Madiga, a da xaron jaba Madiga, a da yugu xooranjinmun sikki wutu Madiga. Madiga xaton koota, a da yugo raga, a yugu raganten da yugo raga. A koota, i ti i w'a yugu ranganten jalagini. A ti i n maxa i ke jalagi de! I na Dindin Saaxon renme Wakkanne Saaxo ya jalagi. Baawo Dindin yan da Kaafan saara, Kaafan da Wakkanne Saaxo saara. Madiga si bononton koota, ken ga na yugu raga, ken yugu ragante ga da yugo raga, i nta xawa n'i ke jalagi. I n xawa n'a ya jalagi, baawo yugu darixaaya ya ni. Tanmu tanmi xara baane, xare ke nta jingunu, a nta maaxini, billa a na xose. Ke ya safanten na sawannen korobincen kanma, tuwaanon koni moxo. Tuwaanon yogonu xa ti sawannen korobincen ya xanne ni. Korobincon do sefo beenu ga gilli i segenton d'i yanqanto, kun ya ni ku yi. Ke digaame xa ya sahanten ni.

Ken bire i d'a xa koyi Daadonke Manga yi, Sega Ma Sello. A da Manga renmun kafu me yi. Xayamanga taaxu, i d'a koyi sinmaanin do miiraanon na, n'a koyi haqila siri gumun na. I d'a wutu n'a kuni Manga Turunni naxati ya. I ti: «An xaw'an kuni ko yi?» Turunni ku naxati ti: «A xa n kuni Jaamera Soxona ya yi. Baawo tunka senne ya ni, tunka kaarinte, tunka jon sefa, jon falla sefa fe, dumaxantunke.»

Daaru, toxon ni xobe fon ya. Ke yan d'a taga Jaamera Soxona da, xa a fo fe. Sere kite kafo ke noxon di, gannin soron ga tini «taaranlije», lenki soron d'a xurandi, o ti «munaafaxi». Ken bire fatantefun ya na soron su tan di, garankon ya na a goolini. A d'i naa fatantefunu ku kaccun sefindi t'i raxan jin ŋa, na killen wutu. A ga ri Wakkanne Saaxo yi, a d'a kuuni. A ti: «Wakkanne!» A ti: «N naamu!» A ti: «Jaaxa Wage renme nta Manga, Wage renme nta Kunbi a ga ma ja Abrama renme Jaamera Soxona ya yi. Wagon kuttu, haari i saaxanu ga nd'i kara fanko yi a yan fasu i da bireyi dufurun ŋa. Wagollenmun kuttu hari i saaxanu ga nd'i ja foron joqe yi, ma i ga d'i wanqi Xeccixaaro, ma Xaara budanto, ma Suntun Sillado Namananguufa, ken gan fas'i da ku bireyi furu yi.» «Eh!» A ti: «Gesere mani xa n sare?» A ti: I ke ri ya, i j'a sinmana tunken ya n'i maxa, tunke be i ra ga sikki botun di, i g'a fin koono. Xa i d'a ji jaaxa an ma ken tunke бага. Tunken ni Jaamera Soxona ya yi. I ri ya an n'i yokkun kin'i ya, i wa saagene katta Jaamera Soxona yi. Iyo! A ti: Maana be ga ni an na ken ya koono i da. Ken bire: sirofoonu beenu ga ri Xayamanga, i ga d'i kini Daadonke Manga, Sega Ma Selloero, nan ti a n'i kini Wagallenme yi, Daadonke Manga ga d'i koyi Manga sinmaanon ŋa a koota, sinmaanon ga d'i kini geserun ŋa, geserun ga ti i n'i kini Jaamera Soxona yi, Sega Ma Selloero, a d'i ko baane baane. A ga d'i ko nan duguta, m'a ga riini

nan kije sawannen ɗa, sawanne ke korobinccen xannen ga ni a ken Wakkanne Saaxo ya toxo. A ga ti «Tanbexe, Baajanxe, Baajan Tabajanxe, Wakkanne Saaxo, Gurudanmera Xarasiri Walla». A ga saare Madiga, a ga xooro Madiga, a ga da xaron kutu Madiga, a ga da xaron jaba Madiga, Madiga xaton koota, a ga da yugo raga, a yugu raganten ga da yugo raga. I ga ti i wa ken yugu ragante jalagini, a ga ti i n maxa i ke jalagi. I na Dindin Saaxo renme Wakkanne Saaxo jalagi.» Sawannen korobinccen wutunten d'a yanqante a digaamun ni ku ya.

A ti ken bire i ga d'a xa kini Daadonke Manga yi, a xa ga d'a koyi Manga renmun ɗa, sinmaanon do miraanon do haqili siri gumun ga d'a kini Manga Turunɗun ɗa, i ti an kini Jaamera Soxona ya yi, Sega Ma Sello. Baawo tunka senne ya ni, tunka kaarinte, tunka jonsefa, tunka jonfallasefa fe. Ken bire a xura i danɗa nan ti: A ya ni tunkallenmen ɗa. Axa kun tu, tunkan toxon ya n'axa yi. Naxamala be ga n'axa batu, a jaana muumen ya. Baawo an ga na xaaxanten batu su, an ken ga ja naxamala, an ga saako wo saako, an n'a tu an ɗaaraaxu ke d'an saakoye ke wa dagana do jin ɗa. «Ah!» A ti: «Ke yan d'an tooro?» A ti: «Yobo.» A ti: «Ken bire daga, an n'a ko Daadonke Manga da Sega Ma Sello, ti i ke Wakanne Saaxo ti i ma ti fo tana de! Xa sawanne ke be ta xannen ga ri ti i toxon ɗa, a ga d'a kini Abrama renme Jaamera Soxona yi, sawannen ga

na kira Jaamera Soxona maxa, Daadonke Manga yinme nta kirana Kunbi, sigaali Jaamera Soxona na kira Sello. I sawannen n'i ji. Ken bire, sere kallaanan toxo be g'a falle daxanme nt'a yi, giya nt'a yi. Xa a ga n'i yaaxon juqi tanon ga juqi do ke be batten ŋa, a ga ti i nta sirono ken falle, soron wa ken dabarini de!

Faaren ga ri a ga dantaaxi ti kundu, Manga renmun toxo taaxunu me kanma. I ti: «Daadonke Manga.» A ti: «N naamu.» I ti: «Koni seren nan maxa sooxo xullaanan ŋa na legaanan toxo.» Ken bire soron ma ji kanna, xa i ji yaagunu. Yugo be g'an niini gunnen ŋa, an d'a ga na me ji kaanun ŋa, biiru ku wure, yaxarun naxa, an nt'a mulla an yaaxon d'a yaaxon ga taaxunu me di soron naxa. Axa yaaxon ga gemu ta baane su, an w'an yinmen jimindini. Soron ji yaagunu a bire, xa o ma ji kanna, lenki yugo be g'an niini gunnen ŋa, axa nda me ji gunne, an baane d'a baane gunne, a ga tini donbi an wunon di, an g'a bagandini n'a fanama an yinkolla, an d'a ga na me ji yaxaru ku naxa lenki, axa yaaxon ga na gemu ta baane, fillandi a fina wa sefene. A wa tini: An n'i faayini ti ke faayindi kitte yi manni? Daliilu be g'an maxa an xa nt'a ko in da. An n'in do manni naxa? A nt'in niini yere, a nt'in niini Nooro, a nt'in niini Xaayi, a nt'in niini hari Bamako, hari Pari an ra nt'in ke da. Mannin da ken ja ? Yaaxallo. Ken yaaxallo giri kan ŋa? Nasaaran ga

yanqa xacca do mayeli naxa, a ga da gollen katu non
ɗa, a ga ti tulamemusosu ti taron do bennen su ya n
baana ke yan da soron yaaxon ro me di. An ga d'a
wari yugaaxu feeran d'a dabarun ga jeme, nasaara
yan d'a ja. Baawo daaru o ga ji baribaraaxu be yi,
in ga katt'an da, in n'an karini ya, in ma j'an
yaagudini.

O ji me karini, xa o ji yaxini me da a falle. O ji
me karini, o ji me kaanun dabari a falle. O ji me
karini, o ji me sunkana a falle. Xa lenki an ga n'a ji
an ga yugo be do yugaaxu naxa, gell'an ga n'an
yugaaxu ke gaag'a yi, wannasaaran ga da ku beenu
duran dabari n'i wara, i ga ni poliisinun do
sandaramun ɗa, i nt'an karini. I n'an ragana ya, n'an
xoodo kari gidin tageyen ɗa, i n'an yaagundini ya.
Hoore wa kannu yaagu yi.

Ken bire Daadonke Manga, feera ja sawannen ɗa
an n'a saagandi katta Wakkanne Saaxo yi. Xa ken ga
fe a ga da ke be ko sell'a ra g'a yi an ken w'a tu, o ku
w'a tu. A ra ga nt'a yi, o ku w'a tu, an ken w'a tu. A n
maxa Wagadu taaxen girindi i batte.

Daadonke Manga da faaren deni Jaamera Soxona
yinan ti: An taw'a di a na sawannen riiti a fo fe,
Wakkane Saaxo ya fo ni.

Jaamera Soxona koota hooraaxu xote, yere
wuraaxun xote. Daaruu hoore ku na kallen ya fasono
yaagun ɗa. A ti i n daga i n'a ko Daadonke Manga

da, fo be ga da sawanne ke terendi n'a kija i ke ka
ke di, fo wo fo ra ntax'a bagandini n'i ke toxo yonki
di. Ma kallen ga na ja. Faaren saage riini a da ke ko.
Ken koota Wakkanne Saaxo da Kunbi su kirandi sikki
xo baafintanmen ga kiraana doppene moxo be. A su
wuyi sikki i tan doron yugon kanma xo
baahintanmen ga wuyini sikki moxo be. An nt'a
mukku Manga geserun ŋa, naxan renmun ga a
konno digaamen di nan ti: «Bado saŋan man d'i
bado bure saŋa man d'i Jaamera Fade.»

Ken koota Jaamera, fin ga xoto, a gonge mani ya?
A gonge gunnen yittun ŋa. Gunnen yittun d'a deema
ti bunnun do tanmu. Yittu sikki yan bara. Kun ga ni
kupe, gonge, sarahate. Wagellenmun xosi ku ya ja
xoserantanfo. A giri do Jaamera ya yi.

A koota, Jaamera gonge badon ŋa, badon toxo
siimisaamene, a koota a gonge killen ŋa, killen toxo
baataran saqa. A koota a gonge fanŋen ŋa, Fanŋen
toxo baataran yaayini. A koota a gonge mani ya? A
gonge gunnen yaaton ŋa, gunnen yaaton toxo
xandunxarabacca. Ken koota Jaamera Fade, Faara
Soogen do Faara Miina, a do Faara Mendiixe.
Ginjanme Giire Kame Saano Kabi Wage, Jaamera
Fade. Saanu Kabi Wage, Saana Xooro Kabi Wage,
Jaamera Fade. Xoobo Kabi Wage Jaamera Fade.
Xoobo Funcu Kabi Wage, Jaamera Fade.

O d'a ko falle nan ti i kafumanton ni tannaxate
do naxato, naxato n'i kuma. Jaaguraaga Tanbankoli

Bancin Na Gume. Ken bire giya wa saraaxu yi. I ga ti «Kaati fulaane kaati kunda, hooren ya ni.» Kallen n'an kitana ya na ken hooraaxu toxon tox'an na. Baawo an ga d'a mugu i ga ti «kaari ni hoore», a hooraxu ke nta sebetini abada ma a nan ji yaaguransiren ya. An ga d'a mugu i ga ti «kaari ni tunkallenmen ya», a tunkallenmaaxu ke nta tinmene abada ma i ga ti yaaguransiren ya ni. Alla yinme ga da fo be ko, ken ni jikku siren ya. A saqa yaaguransiraaxun ya kanma.